

Sömürgecilik Sonrası Feminizm: Farklılığın Ötesine Bakabilmek*

RAJ KUMAR MISHRA

Çeviren

EMİNE ÖZTÜRK

Doç. Dr. | Kafkas Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Öz: Sömürgecilik sonrası feminizm, sömürgecilik sonrası kadın araştırmalarının yeni bir kanadı olmuştur. Sömürgecilik sonrası feminizm ya da ‘üçüncü dünya feminizmi’ Batının yaygın feminizmine tepki olarak doğmuştur. Batı feminizmi, sınıf, ırk, sömürgeleştirilmiş bölgelerdeki kadınların duyguları ve ortamları ile ilgili farklılıklara karşı hiçbir zaman ihtiyatlı olmamıştır. Sömürgecilik sonrası feminizm Batılı feminizmini ‘Avrupa merkeziliği’ni dile getirdiğinden dolayı reddetmektedir. Öyleyse sömürgecilik sonrası kadınlara Batılı kalemler tarafından değer verilmesini, kadınların haklı bulunmasını takdir edilmelerini ummak aldatıcı olacaktır. Batının kadınları homojenize etmeye ve evrenselleştirmeye olan eğilimi ‘sömürgecilik sonrası feminizm’i ortaya çıkarmıştır. Sömürgecilik sonrası feminizm tüm dünyanın marjinalleştirilmiş kadınları ve tecrübeleri için barışçıl bir çözüm arayan umut vadeden bir söylemdir.

Anahtar Kelimeler: Sömürgecilik, sömürgecilik sonrası, sömürgecilik sonrası feminizm, sömürgecilik sonrası yazın.

* Raj Kumar Mishra, “Postcolonial Feminism: Looking into within-Beyond-to Difference”, *International Journal of English and Literature*, 4 (4), 2013, ss. 129-34.

Postcolonial Feminism: Looking into within-Beyond-to Difference

RAJ KUMAR MISHRA

Translated by

EMİNE ÖZTÜRK

Kafkas University, Faculty of Divinity, Department of Philosophy and Religious Sciences

Abstract: Postcolonial feminism is a relatively novel wing of postcolonial feminine scholarship. Postcolonial feminism or ‘third world feminism’ emerged in response to Western mainstream feminism. Western feminism has never been heedful to the differences pertaining to class, race, feelings, and settings of women of once colonized territories. Postcolonial feminism rejects Western feminism on the ground of its utter ‘eurocentricism’. Hence it is fallacious to hope postcolonial females to be valued, appreciated and justified by the Western hands. Of course, the long Western tendency to homogenize and universalize women and their experiences led to the emergence of ‘postcolonial feminism’. Postcolonial feminism is a hopeful discourse it seeks peaceful solutions for all world marginalized women.

Keywords: Colonialism, postcolonialism, postcolonial feminism, postcolonial ecriture.

Giriş

Sömürgecilik sonrası feminizm Batı feminizminin homojenleştirme eğilimine karşı bir eleştiridir. Batı feminizminin aksine yeni bir alan olan 'sömürgecilik sonrası feminizm' Üçüncü Dünya milletlerinden kadınların problemlerine ışık tutmak ister. Kısmen ya da tamamen sömürgeleştirilmiş ülkelerden olan aktivistlerin ya da akademisyenlerin inisiyatifi noktası burasıdır. Post kolonyal kökenli kadınların yaşamlarında çok yönlü iyileştirme için mücadele verirler.

Düşüncenin Gelişimi

Feminizm dünyanın her yerine efsanevi bir çalışma alanıdır. Batılı feministlerin sömürgeleştirilmiş ülkelerde yaşayan kadınların durumlarını ve temsil ettiklerine ve meşrulaştırdıklarına inanmak basittir. Çünkü sömürgecilik sonrası kadınların yaşamları, tecrübeleri ve maruz kaldıkları şartlar Batılı kadınlarınkinden tamamıyla farklıdır. Bu sebeple post-kolonyal kökenli feministler öne çıkmalı ve farklılıkları kültürler arasında görünür ve kabul edilir kılmalıdır. Aksi takdirde sömürgeleştirilmiş kimliklerinden kendilerine düşen paya hazır olmalıdırlar. Eğer sömürgecilik sonrası çevrelerdeki kadınların hayatları, tecrübeleri ve maruz kaldıkları şartlar ıraksak olursa, kadınlar 'sömürgecilik sonrası feminizmin' tahkim ettiği şekilde yargılanacak, değerlendirilecek ve kadınlara bu şekilde davranılacaktır. Sömürgecilik sonrası feministler tehdit altında evrensel 'kızkardeşlik' görüşünü getirmişlerdir. Rajeswari Sunder Rajan ve You-me Park; "Sömürgecilik sonrası feminizm sömürgecilik sonrası çalışmaların bir alt kümesi ya da feminizmin bir diğer türü olacak kadar basit algılanamaz. Aksine hem sömürgecilik sonrası çalışmaları hem de feminist çalışmaların biçimlenimini değiştiren bir müdahaledir. Sömürgecilik sonrası feminizm sömürgeciliğin ve neo-sömürgeciliğin kadınların yaşamlarının farklı bağlamlarında cinsiyet, millet, sınıf, ırk ve cinsellikle kesişimlerinin keşfidir.¹

Young, 'sömürgecilik sonrası feminist' çabanın temel konula-

¹ H. Schwarz & S. Ray, *A Companion to Postcolonial Studies*, Blackwell Publishing, Oxford 2005.

rını şöyle sıralamıştır: Sömürgecilik sonrası feminizm hiçbir zaman sömürgecilikten ayrı bir alan olarak işlememiştir aksine sömürgecilik sonrası politikaların formlarından ve gücünden doğrudan esinlenmiştir. Feminist odağının ön plana çıktığı noktada milliyetçilik, sosyalist feminizm, liberalizm ve ekofeminizm gibi politik taleplerin tartışıldığı batılı olmayan feminizmin yanı sıra, kurumsal ya da yasal ayrımcılık ile desteklenen her gün maruz kalınan ataerkilliğe, aile içi şiddete, cinsel istismara, tecavüze, töre cinayetlerine, çeyiz ölümlerine, kız olduğu anlaşılan ceninin kürtajla alınmasına, çocuk istismarına karşı sosyal mücadelesini kapsamaktadır. Sömürgecilik sonrası çerçevede feminizm belirli bir yerde sıradan bir kadının durumuyla başlarken aynı zamanda bütünlüğün daha güçlü temelini vermek için daha kapsamlı konularla ilgili olarak durumunu düşünmektedir. Kendiliğinden ataerkil, kurumsal, ekonomik politik ve ideolojik olan sömürgecilik verasetine karşı hangi kadınların hala çabaladığını aydınlatacaktır.²

Sayırsız toplumsal ve kültürel bağlamlarda hüküm süren kadınlara karşı yapılan ön yargıların ve insanlık dışı davranışların uzun tarihi yirminci yüzyılın 60'larının sonunda ve 70'lerinin başında, Batıda feminizmin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. O zamandan beri feministler edebiyatta ve kültürel söylem cinsellik, cinsiyet ve hatta dil (ataerkilliğin yan ürünleri olarak) konularını yeniden araştırmaya başlamışlardır. Sömürgecilik sonrası ve Marksizme benzeyen feminizm haksız güç ilişkilerini hükümsüz kılmaktadır. Karşı duruşu olan feministler aşağı statülerini sorgulamaya başlamış ve sosyal konumlarında iyileştirme talebinde bulunmuşlardır.³ Haddi zatında kadınlar için eşit adalet ve eşit fırsatlar talep etmektedir. Kolektif bir teşebbüs olan feminizm kısaca cinsiyet eşitsizliği, cinsiyet politikaları, cinsiyet rolleri ve ilişkiler, güç ilişkileri ve cinselliğin doğasını almayı amaçlar. Diğer bir deyişle reaktif bir disiplin olan feminizm kadınlara neden ikinci sınıf vatandaş gibi davranıldığı, baskı uygulandığı ve kadınların erkeklere göre neden

² R. J. C. Young, *Postcolonialism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York 2003.

³ J. Freedman, *Feminism*, Viva Books, New Delhi 2002.

daha az haktan yararlandığı sorusuna cevap arar. Feminizm çok çeşitli ve renkli yaklaşımlardan oluşur; bu sebeple 'feminizmler' olarak adlandırmak daha iyi olacaktır. Kültür temelli bir çizgidir. Çok kültürlü ülkelerde feminist yaklaşımlar bölümlere ayrılmış ve çok değerlikli olarak karşımıza çıkar. Hint bağlamındaki feminizmin renkleri ve şekilleri biricik ve şaşırtıcıdır. Hindistan pek çok kültüre ev sahipliği yaptığı için, dişil karmaşıklık oldukça fazladır. Çeşitlilik içinde bütünlük inancı Hindistan'da devam ettiği için aynı farklılıklara sahip olan tüm Hint kadınları için yaygın olan bazı dişil erdemler bulunmaktadır. Hindistan'da feminizmin dört çeşidi, yani Birinci dünya, İkinci dünya, Üçüncü dünya ve Dördüncü Dünya feminizmi (Dalit feminizm) mevcuttur. Hindistan'daki kadınların çoğu tüm geleneksel dişil renkleriyle kendi geleneklerin ve kültürlerinden gurur duymaktadır.

Kadınların ikincil konumlarını sorgulamaya başladıklarından, kırıldıklarından, bölünüp geliştiklerinden beri artık düşüncenin tekil ve tutarlı yörüngesine işaret etmemektedir.⁴ Gelişme sırasında Avrupa kolonilerinin Afrika'da, Güney-Doğu Asya ve Latin Amerika ve Karayip adalarında düşüşleri ile 80'lerde sömürgeleştirilmiş bölgelerdeki feministler tarafından üzerinden çok zaman geçtiği ve artık yabancılar tarafından temsil edilmenin bir manası kalmadığı düşünülmüş ve kendilerini kendi terimleriyle ifade etmeleri gerektiğini ve sömürgecilik sonrası feminizmi hissetmişlerdir. Sömürgecilik sonrası feminizmi tartışmadan önce sömürgecilik sonrasında ne anlama geldiğini bilmek önemlidir. Sömürgecilik sonrası ya da 'post kolonyal eleştirel teori' şüphesiz ki kolonileşme/sömürgecilik sonrası gelişmiştir. 80'lerin son yıllarında ortaya çıkmıştır. Fakat kritik bir alan olarak geçerliliğini 90'larda kazanmıştır. Sömürgecilik zamanlarından kalma ekonomik, toplumsal, kültürel, psikolojik ve dilsel kalıntıları geride bırakmakla mücadele etmektedir. Terim genellikle 'her türlü direnci özellikle de sınıf, ırk ve cinsiyet baskısına olan direnci' tanımlamak için kullanılmakta-

⁴ F. Tolan, "Feminisms", *Literary Theory and Criticism*, ed. P. Waugh, Oxford University Press, New Delhi 2006.

dır.⁵ Haksız güç yapılarını ve ilişkilerini kabul etmez. Bu düşünce hareketi sömürgeci dinamizmden sıyrılarak ‘ırkçılığın, ayrımcılığın ve sömürgeciliğin baskıcı yapılarına karşı durmak için sosyal adalet, özgürlük ve demokrasi için savaş verir’.⁶ Sömürge bölgelerindeki sömürgeciler diğerlerine her adımda çetrefilli stratejiler uygulamışlardır.

Sömürgecilik sonrası toplumsal, kültürel, politik, ekonomik, ahlaki, dini alanlar, edebiyat, dil gibi konularla ‘avrupa-merkezciliğe’ karşı durabilmek için ilgilenebilir. Boehmer kısa ve öz bir şekilde sömürgecilik sonrası yazı eserlerinin önemini açıklamıştır: İmparatorluktan ‘sonra gelen’ yazı olmaktan öte sömürgecilik sonrası edebiyat kritik olarak sömürgecilik ilişkilerini inceleyen yazılardır. Bir yola koyulmak ya da sömürgeci yaklaşımlara direnmek için yazmaktır. Güçteki değişimin yanı sıra dekolonizasyon egemen anlamların yeniden şekillendirilmesi gibi sembolik bir revize gerektirmektedir. Sömürgecilik sonrası edebiyat bu revize sürecinin bir kısmını şekillendirmiştir. Sömürgecilik deneyimlerini ifade etmek için sömürgecilik sonrası yazarlar, güç mitleri, ırk sınıflandırması, ikincillik imgelemi gibi sömürgecilik ile desteklenen söylemlerin hem tematik olarak hem de yapısal olarak altını kazıma arayışına girmişlerdir. Sömürgecilik sonrası edebiyat bu sebeple imparatorluk altında kültürel dışlanma ve bölünme deneyimlerinden derinden etkilenmiştir. Özellikle ilk zamanları için milliyetçi yazılardan oluştuğu söylenebilir. Buradan yola çıkarak sömürgecilik sonrası anlayışın sömürgeleştirilmiş insanların yerlerini almak için aradıkları koşullar olarak tanımlanabilir.⁷

Pek çok sayıda sömürgeci metinde, makalede ve dokümanda Batıların asla kendileri için kullanmadıkları doğuya ait negatif olumsuz resimler ve imgeler yansıtmak ve sunmak ve oryantal zihinlerin aşağılığını ve düşüklüğünü aşmak için çok araştırılmıştır. Bu batılı akademisyenlerin ‘medeniyetleştirme misyonu’ adını ver-

⁵ J. Theime, *Post-colonial Studies: The Essential Glossary*, Arnold, London 2003.

⁶ P. K. Nayar, *Postcolonial Literature: An Introduction*, Pearson Longman, Delhi 2008.

⁷ E. Boehmer, *Colonial and Postcolonial Literature*, Oxford University Press, Oxford 2006.

dikleri şeydir. Yerel kültür, dil ve gelenek hiçbir zaman Batının gözünde az miktarda dikkati ve saygıyı bulmamıştır. Bunda da amaç kusurlu robotlar yaratmaktır. Fakat bu Batının aşırı hayalidir. Sömürgeci ellerde dil çok önemli bir role sahiptir ve kasıtlı olarak oryantalistlere çok zarar vermiştir. Sömürgeciliğin hakim olduğu yıllarda oryantalistler Batının zalimliğinin, vahşiliğinin ve sözde ‘medeniyetleştirme misyonu’nun kurbanı olmuşlardır. Sömürgecilik sonrası düşünce Batı tarafından bırakılan her türden baskının, adaletsizliğin ve izlerin karşısında durmuştur.

Sömürgecilik sonrası feminizm bazen temelde beyaz söylemi olan Batı feminizmine karşı hedeflenen eleştiriden doğan ‘üçüncü dünya feminizmi olarak’ da adlandırılır. Batılı feministlerin tarihi hakim olarak Batı Avrupa ve Kuzey Amerikalı kadınların deneyimlerinden oluşmaktadır. Yazar üçüncü dünya feminizmi kavramını kullanmaktan nefret eder çünkü terim Batı söyleminde küçük düşürücü bir kavram olarak kullanılmakta ve toplumsal, kültürel ve ekonomik gerilik çağrışımları barındırmaktadır. Eğer gerilik hafife alınırsa hiçbir millet bu olgudan etkilenmez. ‘Üçüncü dünya’ kavramı ‘milletler topluluğu/ulus’ kavramından daha iyi sayılmaz. 90’larda milletler topluluğunun karşıladığı mukadderatı karşılamasına izin verir. Sömürgecilik sonrası feminizm sömürgeciliğin cinsiyetçi tarihinden ortaya çıkmıştır. Sömürgecilik tarihi beyaz olmayanların, Batılı olmayan ötekilerin sömürülüş tarihidir. Sömürgeleştirilmiş ülkeler sömürgeciliğin istismarcı ve ırkçı doğasından derinden etkilenmişlerdir. Sömürgecilik sonrası feministlerin sömürgeci baskılarının özellikle ırkçı, sınıfsal ve etnik olanların sömürgecilik sonrası toplumlarda kadınlarla ilgili gözden kaçmış büyük bir bölümü vardır. Sömürgecilik sonrası feministler Batı türü feminizme özellikle radikal (baskıcı olmayan yollarda farklılıkları görünür kılmak amacıyla) ve liberal(farklılıklarının bir anlamı olmadığı anlayışıyla) yapıdaki feminizmi ve tüm dünyadaki kadınların tecrübelerini homojenize etme ve evrenselleştirme alışkanlığını eleştirirler. Sömürgecilik sonrası feminizm kuralcı bir şekilde kadınların yaşamlarını, çalışmalarını, kimliklerini, cinselliklerini farklı bağlamlarda ve sömürgecilik ve neo-sömürgecilik ışığında cinsiyet, millet,

sınıf, ırk ve cinsellikle birlikte haklarını araştırır. Bu çalışma alanı sömürgeleştirilmiş milletlerin feministlerinin araştırmalarıyla tanımlanır. Chandra Talapade Mohanty, Gayatri Spivak, Uma Narayan, Sara Suleri, Lata Mani, Kumkum Sangari bazı sömürgecilik sonrası feministlerdendir. Sömürgecilik sonrası feministler Siyah feministlerle (bazıları Alice Walker, Angela Davis, Kimberla Crenshaw) yakından ilgilidir çünkü her ikisi de kendi kültürlerinde yalnızca erkekler tarafından tanınmak değil batılı feministler tarafından tanınmak için de mücadele veririler. Rajeswari Sunder Rajan ve You-me Park 'sömürgecilik sonrası feminizm'- sunumu ve buldukları yer ya da yere sorular için iki temel mesele tanımlamışlardır. Onlara göre, sömürgecilik sonrası feminist eleştirmenler beyaz olmayan diğer Amerikalılarla birlikte hem evrensel 'kadın' fikrini hem de 'yekpare' Üçüncü dünya kadını yaratan Üçüncü Dünya farkının somutlaştırılmasını hedef alırlar. Irkın, sınıfın, milletin ve cinsiyetleriyle kesişen cinselliklerinin ve kadınların arasında bulunan epistemik ve ayrıca politik, toplumsal ve ekonomik hiyerarşinin özgünlüğü üzerinde ısrar ederler. Birinci dünya feministlerini farklılıkları tanımaya, diğer yerlerdeki ve zamanlardaki kadınların tarihi özgünlüklerini fark etmeye ve incelenmemiş etnomerkezciliklerini terk etmeye ve oryantalist düşünceleri yeneden üretmeye çağırırlar. Bu eski pozisyonlar ne Üçüncü dünya kadınlarına kurban olarak basit, cömert yaklaşımla yer değiştirtebilir ne de çoğulculuğu kutlayarak gerçekleştirilebilir. Bunun yerine Birinci Dünya feministleri ekonomik, politik, askeri ve kültürel hegemonik küresele güç ilişkilerini keşfetme ve yarıştırmaya işine girişmelidirler.⁸

Bununla birlikte tartışmaları arasında aşağıdaki konular da vardır: Lokasyon (kendi ve öznelerinin yerleri) soruları, sömürgecilik sonrası feministler bizlerin teori olarak adlandırdığı dönüşümsel bölgeye girdiğinde tarihselleştirilmiş ve politikleştirilmiştir. Keşiflerin kimlikleri ve konuşma yerleri melezlik, arada kalmışlık ile işaretlenmiş; saf ve otantik kökenler müphem olarak kabul edilmiş; entelektüel yörüngeleri varış tarihleri ile (Birinci dünyada) çakış-

⁸ Schwarz & Ray, *A Companion to Postcolonial Studies*.

mış; otobiyografik dönüş, örneğin antropoloji gibi, feministlere özel görünmüştür. Üçüncü Dünya Kadınları bu feministlerin sesleriyle konuştuklarında ötekiliği, tokenizmi, tek tipleştirmeyi, dışlamayı ve ‘yerel muhbirliği’ reddederler. Üçüncü Dünya kadınları için yapılan sessizlik, örtülülük, yokluk ve negatif tanımlarını yeniden belirtme arayışında olurlar.⁹

Yaygın olan Batı feminizmine çare sunarlar ve hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkedeki kadınları kapsarlar. Küresel bir feminizm tasavvur eder. Amaçlarından biri ırksal, sınıfsal ve yaş farklılıklarının önemini azaltmaktır. Sömürgecilik sonrası feministler Avrupa merkezli kayıtsızlığı ve renk körlüğünü tenkit eder. Batılı feministlerin genellikle tam ve tümleyici kimliklere eğilimi vardır. Kendi kültürlerini ve geleneklerini dünyanın geri kalan kısmını değerlendirmek için incelerler. Bu evrenselci yaklaşımlar batılı feministler arasında çokça yaygındır. Sömürgecilik sonrası feministler evrenselci yaklaşımlardan haz etmezler ve sömürgeci/sömürgeleştirilmiş hiyerarşinin yeniden üretilmesi ne karşın uyarıda bulunurlar. Krishnaraj şöyle der: “Artık bazı birleştirici sebepleri olan evrensel kadın ikincil konuma itilmesini düşünmüyor, farklı yerlerde farklı zamanlarda ve farklı şekillerde meydana gelen tarihsel süreçleri tanıyoruz. İkincil konuma itme hiçbir zaman aynı dönemdeki tüm gruplar arasında hatta aynı grup içerisinde bile asla yeknesak olmamıştır. Kadınlar boyun eğdirmenin kurbanı olmalarının yanı sıra etki ve güç sınıflarını tecrübe de etmişlerdir.”¹⁰

Esin veren “Batılı Gözler Altında: Feminist Bilginler ve Sömürgeci Söylemler” makalesinde Mohanty Batı feminizmini etnik merkezci olması ve sömürgecilik sonrası milletlerde bulunan kadınların biricik tecrübelerini dikkate almamasından dolayı eleştirmiştir. Bir diğer deyişle Batı feminizmini tüm kadınlara ırk, sınıf ve çevre ile ilgili farklılıkları yok sayarak homojen gruplar olarak yaklaşmasından dolayı onaylamamıştır. Bazı son dönem feminist me-

⁹ Schwarz & Ray, *A Companion to Postcolonial Studies*.

¹⁰ M. Krishnaraj, “Permeable Boundaries”, *Ideals, Images and Real Lives: Women in Literature and History*, ed. A. Thorner vd., Orient Longman, New Delhi 2000.

tinlerinde üçüncü dünya kadınlarının tekil, yekpare öznel olarak üretildiği çeşitli sömürgeci oyunlara şiddetle karşı çıkmış ve bunları aydınlatmıştır.¹¹ Kadınların yaşamlarındaki materyal ve tarihsel farklılıkları sömürgeleştirirler. Mohanty, Barı feminizminin sömürgecilik sonrası kadınlara imaj yüklemesi politikalarını yapı sökümcü bir şekilde eleştirmiştir.

Mohanty, diğer bir çalışmasında aşağıdaki yorumlarda bulunmuştur: Batılı feministler farklı sınıftan, dinden, kültürden, ırktan ve bu ülkelerdeki farklı kastlardan olan kadınların yaşamlarını belirleyen temel karmaşıklıkları ve çatışmaları kendine mal eder ve ‘sömürgeleştirir’. Üçüncü dünya ülkelerindeki kadınlara yapılan baskıların homojenleştirilmesi ve sistemleştirilmesi işlemindedir ve bu güç son zamanların Batılı feminist söylemlerinde çokça işlenmekte ve bu gücün tanımlanması ve bir ismi olması gerekmektedir.

Ayrıca sömürgecilik sonrası kadınların umursamaz, yoksul, cahil, geleneklerine bağlı, ev kadını, aile odaklı ve kurban edilmiş olarak tasvir edilmesine karşıdır. Mohanty, böyle negatif bir karakterizasyonun tarihe ve farklılıklara da yapıldığını düşünmektedir. Sömürgecilik sonrası feministler sömürgeleşmiş inkâr edilen farklılıkların tek bir kategorisini oluşturma eğilimlerini reddederler. Sömürgeci baskının şüphesiz hem erkek hem de kadının duygularına zarar verdiğini fakat doğanın farklı olduğunu tartışmışlardır. Mohanty’nin çifte sömürü adını verdiği, kadınların önce özne olarak sömürgeleştirildiği sonra da erillik tarafından yalnızca kadın olarak sömürgeleştirdiği bir durum vardır. Erkek kadını ötekileştirdiğinde beyaz kadın da kendisine bir öteki yaratmak için Üçüncü Dünya kadını oluşturur¹²

Amerikalı, radikal, özcü feminist Mary Daly *Jin/Ekoloji: Radikal Feminizmin Matematiği* adlı kitabında Simone de Beauvoir gibi dinin, hukukun ve bilimin yalnızca ataerkilliğin faydasına olduğunu ve kadını tanımlayarak sınırlandırdığını belirtmiştir. Bu kitapta *sati pratikleriyle* Avrupa’daki cadı yakma eylemlerini karşılaştırmıştır. Sömürgecilik sonrası kökenli Uma Narayan Daly’nin *sati* üzerine

¹¹ L. Gandhi, *Postcolonial Theory: A Critical Introduction*. OUP, New Delhi 2005.

¹² Tolan, “Feminisms”.

hesabı için önemlidir. Uma Narayan, Daly'nin evrenselleştirilmiş ve genelleştirilmiş sömürgecilik sonrası kadın deneyimlerine bağlılığı olmadığını söylemiştir. Daly'nin *sati*'de toplumsal ve kültürel bağlamlara önem vermediğini düşünmektedir. Bu sebeple Avrupa merkeziliğinin yapısını sökmek ve geçerliliğini bozmak için yeterli tarih bilgisi ihtiyacının altını çizmiştir.

Uma Narayan sömürgecilik tarihini, Batı kültürünün kendini tanımlamasının 'Diğerlerinden' hem dahili hem de harici olarak farklı olmasına bağlı olan bir proje olduğu yer olarak tanımlar. Pek çok Üçüncü Dünya kültürü be topluluğunun çağdaş kendini tanımlamaları da ayrıca bu tarihe şiddetli olarak politik cevaplardır. Bizi bölen ve bağlayan tarihin hesabına zengin feminist bir yaklaşım geliştirmek için beraber çalışarak Barılı ve Üçüncü Dünya feministlerine bazı zorluklar getirecek fakat ortak zeminde ilgi çekici olacak ve herhangi bir gerçek 'uluslararası' feminist politikaya merkez olacaktır¹³

Narayan diğer örneğinde; 'Üçüncü Dünya feminizminin basit ve açık anlamda batı araçlarının manasızca taklit edilmesi olmadığını ve Hint feminizminin Hint kadınların karşılaştığı durumlara karşı tepki olarak doğduğunu belirtmiştir¹⁴

Kimin, kimin için ses çıkardığı ve sömürgecilik sonrası kadın meseleleri üzerine yapılan tartışmalarda kimlerin seslerinin duyulduğu sorusu sömürgecilik sonrası feminizmin tartışma konularından biridir. En meşhur "Madunlar Konuşabilir mi?" adlı makalesinde Spivak bu ses sorusunu tartışmaktadır. Bu makalede madun kadınların uzunca zaman susturulmuş seslerinin iyileştirilme ihtimallerini tartışır. Ve bunun temsil edilmesi sömürgecilik sonrası kadınların görevidir. Fakat Batılı kadınlar diğerleri adına konuştuklarında kendi seslerini onların yerine çıkararak onları ekarte ederler.¹⁵ *Başka Dünyalarda* adlı diğer çalışmasında 'Birinci Dünya feministlerinin haberlerini Üçüncü dünyaya taşıyan öncü kitaplar imti-

¹³ C. Weedon, *On Dislocating, Cultures: Identities, Traditions and Third World Feminism*, Routledge, New York 1997.

¹⁴ Weedon, *On Dislocating, Cultures: Identities, Traditions and Third World Feminism*.

¹⁵ Bochner, *Colonial and Postcolonial Literature*.

yazlı muhbirler tarafından yazılmış ve yanlı eğitimli okuyucular tarafından deşifre edilebilir... Yalnızca yerli kimselerin bileceği bir eski milliyetçi bir iddiadır. Varmak istediğim nokta Üçüncü dünya kadınları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak ve farklı bir okuma geliştirmek için alanın engin heterojenliği kabul edilmeli ve Birinci Dünya kadınları *kadın olarak* imtiyazlı hissetmeyi bırakmayı öğrenmelidirler.¹⁶ Sorun sömürgecilik sonrası kadınların pasif kalması ve eril-baskıcı çevrelere tahammül etmek zorunda kalmasıdır. Bu kadınlar kendilerini eğitim, mücadele ve çok çalışmayla özgürlüklerini aramışlardır. Sömürgecilik sonrası erkekler kadınlarının bedenlerini ve zihinlerini kültürel değerlerini korudukları kisveleri altında yeniden sömürgeleştirmişlerdir. Çünkü kadınlardan yıllar boyu kültürel değerleri taşımaları beklenmiştir. Fakat aynı şey kadınları bilinçlerine yeni bir yaşam ve tazelik getirmiştir. Sömürgecilik sonrası kadınlar bugün bedenleri hala erkekler tarafından sömürgeleştirilse de zihinsel özgürlüklerinin tadını çıkarmaktadır. Sömürgecilik sonrası feminizm sömürgecilik sonrası çevrelerde kadının müessif durumuyla ilgilenmektedir.

Dil sorunu da ayrıca sömürgecilik sonrası feminizmi güçlendirmek için bir diğer gereksinimdir. Sömürgecilik sonrası feministler yeni bir 'sömürgecilik sonrası yazın' formüle ederek toplumu dönüştürme projelerine yeni bir enerji ve otantiklik katabilirler.

Raja Rao yıllar önce Kanthapura'ya yazmış olduğu 'Önsöz'de şunu der: "Söylemek hiçbir zaman kolay olmamıştır. Biri kendi dili ve ruhu olmayan bir dilde aktarımlarda bulunmak zorunda kalır. Biri tümüyle yabancı bir dilde suiistimale uğramış görünen düşüncelerin-hareketlerin çeşitli gölgelerini ve hatalarını aktarmak zorunda kalmıştır. 'Yabancı' kelimesini kullandım fakat İngilizce bize o kadar yabancı bir dil değil. Önceden Sanskritçe'nin ya da Farsça'nın olduğu gibi entelektüel maskenin dili fakat duygusal maskemizin dili değil. Bizlerin hepsi doğuştan 'çift dilliyiz'. İngilizce yazamayız, yazmamalıyız da. Sadece Hindistanlılar olarak da yazamayız. Bizim parçamız olan engin dünyaya da bakmak zorundayız.

¹⁶ Young, *Postcolonialism: A Very Short Introduction*.

Hint yaşamının temposu İngilizce ifadelerimize ilham vermelidir. Hindistan'da hızlı hareket ettiğimizde çabuk düşünür, hızlı söyleriz. Hindistan güneşinde bir şeyler olmalı. Ve bizim yollarımız nihayetsiz yollardır.¹⁷

Raja Rao sömürgeleştirilmiş renkte İngiliz diline veda etmektedir. Sömürge tesirlerinin projelerini özgürleştirmek için sayısız düşünürü rehberlik etmiştir. Batılı akademisyenler Hint İngilizcesini gözü kara bir şekilde inkâr etmiş ve geçersiz bulmuşlar ve hiçbir vasıf atfetmemişlerdir.

Benzer olarak Chinua Achebe yurttaş yazarlarının üzerine şu sözleri söylemiştir: Afrikalı yazar bir zamanlar evrensel olan İngilizce'nin modasını geçirmeyi amaçlamalı ve kendisine has deneyimini taşıyabilmelidir... Fakat bu, atalarıyla evde konuşabildiği ve yeni Afrikalı çevrelere göre değiştirilmiş olan yeni bir İngilizce olmalıdır.¹⁸ Yeni bir 'dişil ecriture' yaratmak için yazarlar Fransız radikal düşünür Helene Cixous üzerine çalışmalı ve 'tipik olan' karakter olarak stilde, dilde, tonda ve hislerde dişil olan ve eril dilden ve söylemden tamamen farklı olan (ve ona karşı duran) şekilde yazma fikrini kabul etmelidirler.¹⁹ Bu en kritik düşünürlerin bilmeceleleri için bile ve karındalrın gerçek yaşamlarının ve tecrübelerinin ruhunu yakalayan kelimeler için çok önemlidir.

Sonuç

Sonuç olarak sömürgecilik sonrası feministler, Batılı feministlerin meşruiyetlerini bozmak isterler çünkü bunlar kadın meselelerini kolaylıkla evrenselleştirmeye ve homojenize etmeye eğilimlidirler ve bununla birlikte kapsamlarının, metinlerinin tüm dünya kadınlarını içerdiğine inanmaktadırlar. Sömürgecilik sonrası feministlerin temel hedefi baskıcı olmayan yollarla Batılı feministlerin gözünde kadınların hayatları ile ilgili farklılıkları (ırk, sınıf ve ortam) görünür ve tanınır kılmaktır. Farklılıklardan öğrenilmeyen, aksine farklılıklarla eğlenilen bir dünya tahayyül ederler ve sınıf, ırk, cin-

¹⁷ R. Rao, "Foreward" to *Kanthalapura*, OUP, New Delhi, 2011.

¹⁸ E. Said, *Culture and Imperialism*, Vintage, London 1994.

¹⁹ J. A. Cuddon, *The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*, Penguin, London 1999.

sellik ve cinsiyet gücü hiyerarşik yapılarına bağışıklık kazandırmak için yer açarlar. Sömürgecilik sonrası feministler dünyanın her yerinde toplumsal, kültürel ya da ekonomik yapılarca ikincil konuma getirilen kadınların durumlarını iyileştirmek için mücadele verirler. Farklılıklara anlayış göstererek küresel özgürlük talep ederler. Sömürgecilik sonrası feministler hem şeklin hem de içeriğin yerleşmesi için uğraşır. Şüphesiz ki bu sömürgecilik sonrası kökenin bir inisiyatifidir fakat sömürgecilik sonrası kökenin post-koloniyal vizyonuyla sınırlandırılmamalıdır. Heterojenlik sömürgecilik sonrası feminizm için ana temadır. Sömürgecilik sonrası dişil yazarlar aile düzeni, gelenek ve göreneklerin dağılmasıyla ilgilenmemişlerdir. Onlar denge, müşterek saygı ve uyumu aramaktadırlar. Diğer taraftan batıdaki feministler ev-aile-erkek üçlüsünden nefret ederler. Evi halkını huzurda ve güvende tutma durumuna karşıdır. Sömürgecilik sonrası ortamlarda bulunan kadınlar en azından Hindistan'dakiler aile ve aile ilişkilerini seyreletmek isterler fakat bu istek mevkidaşlarının ve partnerlerinin isteklerinden kaynaklanmamaktadır. Onlar tüm dişil farklılıkları görünür kılan dengeyi ve uyumu sağlamak isterler. Anneliği/kadınlığı kısıtlayıcı olarak görmezler. Kadınların yaşamları üzerindeki eski kemikleşmiş sınırları kaldırmak ve erkeklerle eşit yaşam sürmek isterler. Partnerlerinin duygusal desteklerini beklerler.

Açıkça kabul etmek gerekirse kadının toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşamlarının deneyimlerini ve onlar tarafından verilen hizmetleri teorileştirmek için herhangi bir deneme en azından sömürgecilik sonrası ortamlara kısa bir göz atar. Kadınlar renk değiştiren, yönünü ve ışığını aldığı parlayan asteriks gibi çok değişkendir. Holografik hayata sebep olurlar. Toplumda kadının rolü ve statüsü çeşitlidir. Konuşan hiçbir kadın diğer dostlarının tam temsilcisi olamaz. Hindistan'da kadınların yaşamındaki eğitim reformları kadın aktivistler arasında şiddetle hissedilmiştir. Bunu tercih etmişlerdir.

Birçok durumda kadın ek olarak bir şey yapmaktan çok lüks ve diğer imkânların hayallerinden konuşur. Varlıklı aileden gelen kadınlar topyekûn farklı düşünür ve farklı rollere sahiptir. Fakat

merkezde kadın ister zengin ister fakir ister güçlü ister zayıf ister eğitilmiş ister cahil olsun saygıyla, bir adla ve partner olarak (eski-lerdeki gibi eş/karı olarak değil) yaşamak ister. Taviz vermek az ya da çok kadının günlük yaşantısında yerini bulur. Genellikle taviz veren ilk kişi kadınlar olur sonrasında erkekler verir. Fakat sonun- da her iki taraf da taviz vermek durumundadır. Bugün kadınlar nispeten daha bilinçli ve daha özgür hissetmektedirler. Tüm ka- dınlar evlenen kadar uysal ve itaatkâr kalır fakat evlendikten sonra sosyal, kültürel, ekonomik hakları için savaşırlar. Kadınlar biyolojik ve geleneksel rollerde bulunan erkekler gibi yaşamak isterler. Eğer bir kadın kendi parasını kazanıyorsa bu onun ekstra özelliğidir. Birçok durumda eğitim seviyesi düşük kadınlar aile bireylerine kendi iyilikleri için bir şey yapmayarak daha çok zulüm etmektedir çünkü ailenin yükünü sırtlamanın erkeklerin sorumluluğu olduğunu düşünmektedirler. Bazı durumlarda ise eğitilmiş ve bilinçli olan kadınlar kendi kimlikleri ve ataerkil güçlerden kurtulmak isterler. Böyle durumlarda doğru eğitim zamanın etkili ihtiyacıdır. Genel-likle kadınlar, kadınlar tarafından yetiştirilirler. Sömürgecilik son- rası feministler çok ama çok daha fazla kadınların hayatlarının domestik alanlarıyla iç içe kalmıştır. Kısacası 'sömürgecilik sonrası feminizm' yaygın olan feminizm için düzeltici bir ölçüt sağlar.